

Látogatás a részegek szanatóriumában

Nem sokáig él az ember,
Nem csoda, ha becsíp egyszer,
Kell néha egy iei-pici édes
vegyszer.

(A szesztestvérek indulójából.)

A rákospalotai néphumor részegek szanatóriumának nevezi azt az egyetlen magyarországi intézményt, amely kizárólagos hivatásának tekintti, hogy az alkoholizmus szen-

Aki ide bejön,

azt a kellemes tájimpreszió ellenére is az ismerlentől való szorongás idegesíti. A legtöbb beteg kápatosan állít be, még ha a felesége hozta is. Gyakori eset, hogy a derék borbarát Rákospalotán, az intézethez közeleső valamelyik kocsmában nyakal be még egyszer, alaposan, „ulol-jára”. Érkezése napján az ilyen még vidám, hangos és izgága, de másnapra, amikor már átesett az első forró fürdön és a bevezető orvosi vizsgálaton, ki is aludta magát, megcsendesedik. Társadalmi rétegződésében a 70-75 beteg meglehetősen egy szinten áll. A legtöbbször munkás és iparos: vasutas, póstás, pincér, csaposlegény, borbély, szobafestő, kocsmáros, de elvéve akad szellemi munkás is, hivatalnok, színész, tanár, földbírtokos, sőt szolgabíró is. A szesztestvérek közt azonban a társadalmi különbségek hangzatosításának vagy csak távoli érzetelésének is nincs értelme. Az alkohol itt egyforma mázzal von be mindent. A legtöbb beteget a Mabi és az Államvasútak kórháza küldi be és fizeti. Fizetni ugyanis kell, mert a szanatórium nem állami intézmény, hanem részvénytársaság. A sajátköltséges kevéssé. Az Államvasútak négy hónapra utalja be embereit. Ennyi kell is a gyógyuláshoz. De legalább három hónap. Ennél kevesebb a legritkább esetben sem hoz eredményt.

Tévedne az, aki ebben a szanatóriumban a deformált arcokat, vértől sárga szemeket, remegő kezeket, bémult idegrendszerre valló külsőségeket, az etikai érzések hiányáról tanuskódó dúrva hangot, a megváltozott érzelmi élet jelenségeit, az agyműködés hanyatlásának meglepő tüneteit, az érzékesaladások áruló megnyilatkozásait keresné. Első pillanatra ez nem látszik. A dolgok mélyebben vannak. Külsőleg a szesztestvérek egészen rendes embe-

vedő alanyait meggyógyítsa s mint teljesértékű munkaejét adja vissza őket a társadalmaknak. A főtí Károlyi grófok hajdani kastélyában, Rákospalota szélén, arnyas, öreg fák között, arisztokratikus díszkrécióval húzódik meg a nagyon is demokratikus intézet. Szép, régi park terül el mögötte hatalmas gesztenyefákkal, százevesnél öregebb, csodamagas körisfákkal, fészekrejtő, sűrű tiszafákkal.

rek. Ritka tünet egy-egy eltorzult, állati ábrázat, kifejezéstelen tekintet, deliriumban rángatózó tagok. De gyakori a fejfájás, az ideggyulladás, a gyomor- és bélhurut és a nem egészen rendes szív működés. Ehhez képest pl. az intézet digitális-fogyasztása meglehetősen nagy. De a rendes, nyugodt élet, állandó pihenés, fűszertelen koszt és a négy orvos fáradhatatlan működésének hatása alatt az alkoholizmus külső jelenségei hamar elmúlnak. A kórházak hágyasztó, átható szaga, a halk nyögések, fájdalmas siránkozások, fojtott felszisszenések, suttogó, rokoni vigasztalások atmoszférája itt teljesen hiányzik. A betegek írnak-olvasgatnak, a kertli fák alatt dominóznak, sakkoznak, asztaliteneknek, rádiót hallgatnak, fűrnak-faricskálnak vagy a park végében megbújva pénzre „schnur”-t játszanak. Esténként még énekelnek is. Külön indulót szerzett nekik valamikor egy versíró, zeneíró beteg, akinek gyengécske alkotása a szanatóriumban örökéletű maradt. Rendszerint a végleg-távozókat szokták vele búcsúztatni. Így kezdődik:

Jaj, de hosszú ez az út,
Míg az ember hazajut
Rákospalotáról...

A betegek közt megcsillan egy-egy teltség. Megismertem egy jóképű, fiatal államvasúti gépmunkást, aki zsebkéssel, fából összeállította egy javított, újszerű vasúti mozdony teljes modelljét. Ez a szegény fiú harminckét kupica rumot megivott aznap, amikor felesége végleg hátat fordított az erőnyes életnek s elhagyta a családi otthont. De lehet, hogy a férj tömény alkoholfogyasztása volt a családi tragédia oka. A szerencsétlen ember még most is szerelmes, de majdnem reménytelen alkoholista.

Már most mik a részegek szanatóriumában

a gyógyulás eszközei?

Elsősorban az elvonás, a teljes absztinencia, aztán a környezetváltozás, az ingerlő hatások eltávolítása, a fűszertelenség, a gyakori fürdő, a munkaterápia s a felvilágosítás, a meggyőzés. A legtöbb alkoholista nem gondol arra, hogy a tudomány már régen felismerte a nyomor és az alkoholizmus közti szoros összefüggést. A népnek alkoholra kiadott pénze a legjobb esetben is elpredált kiadás. Még a családja részéről mérsékeltnek mondott, nem „iszákos” munkás is keresetének 15%-át elhissza. Pedig az alkohol még kisebb adagokban is ártalmas, mert csökkenti a fáradtságérzetet, az emberi munkagépnek

ezt a nélkülözhetetlen szelepet; euforikus hatásánál fogva az elégedettség érzetét kelti s szétroncsolja a kulturális haladás rugóját; feledtetni az emberekkel nyomorukat s megakadályozza őket abban, hogy nyomoruk megszüntetéséért küzdjenek. Nemesak a pálinkamérés, hanem a kocsmái törzsasztal mindennapos bor- és söradagja is okozója annak, hogy a tömegben az emberi méltóság és kötelességek iránti finom érzék elpusztul s a kulturális fejlődés megakad. A mindennapos pohár teszi sivárrá a nagy tömeg szellemét és kedélyét s vezeti el áldozatát az erkölcsi és anyagi romlásához.

A munkaterápiában,

amit dr. Szirmák Béla, az intézet anyagi szelidségű főorvosa, nagyon hangsúlyoz a betegek előtt, kevesen vesznek részt. Pedig a testi munka az alkoholról való elfeledkezések egyik legjobb eszköze. De a dolog érthető. Testimunkás, ha már szanatóriumba kerül, inkább pihenni akar. A kórházi fák kidöntését, az utak söprését, a nyesést, a nyári fűnyírást, az öntözést olyanok végzik, akik szellemi működésükben nélkülözik a testi munka pezsdítő hatását vagy akik fiatal korukban megszokták ugyan, de az élet fordulatai miatt azóta sem volt benne részüik.

Felvilágosító előadást, hetenként többször is, esténként tart az intézet valamelyik orvosa. A betegek kiváltképp Szirmák főorvos meglepően szeretik, de nagy sikere van a két Beéry dr.-nak, apának és tudós fiának is.

Az egyén károsodása elenyésző ahhoz a romboláshoz képest, amit az alkohol az utódokra gyakorol. Ezeknek testi és szellemi képességeit

ugyanis az alkohol teljesen lerontja. Itt aztán az alkohol-kérdés megszűnik egyéni kérdéssé lenni, hanem a faj és társadalom fenntartásának problémájává női ki magát. Vagyis: az alkoholkérdés nemcsak egészségügyi, orvosi kérdés, hanem igen fontos szociális probléma is. Szinte kisebb jelentőségű emellett az, hogy legalább 50% erejéig az alkohol az okozója a bűntényeknek s komoly összefüggés van az alkohol és a balesetek közt is.

Joggal kérdezhetné valaki, hogy kit nevezhetünk iszákosnak. Erre a kérdésre egy nagybíró svéd orvos a következőket feleli: Iszákos mindenki, akinél az alkohol tartós és állandó hatása kimutatható, akinél tehát az alkohol utóhatása még nem enyhéztet el, amikor már újabb behatás kezdődik. Ugyanez a tudós kimutatja, hogy 30 gr. abszolút alkohol — ami 3 deci bornak vagy 6-7 deci egészséges férfi szellemi működését leszállítja s ez a hatás még 24 óra után is kimutatható. Hogy az egyén

mennyit bír el, azt az italos ember épp az alkohol narkotizáló hatása miatt maga sem tudja pontosan. Egyeseknél még az említettél kisebb mennyiségek is hosszabb ideig hatnak.

Laitinen finn orvos állatokon végzett kísérletek alapján kimutatta, hogy az egyik kilogrammos állatra már igen csekély mindennapos alkoholmennyiség, mondjuk 0.1 cm³ abszolút alkohol, ami egy 75 kg-os felnőtt férfinál 7.5 cm³ abszolút alkoholnak felel meg — ennyi pedig a legkönnyebb homoki bor 1 dl-jében is van — leszállítja a kísérleti állat vérének sejtoldó képességét, csökkenti ellenálló erejét a fertőzésekkel szemben s gyengíti utódait. A mindennapos alkoholélvezet tehát még a legcsekélyebb mértékben sem veszélytelen.

Amértékletesség hangoztatása

nem alkalmas eszköz az alkoholizmus leküzdésére és megelőzésére. Minden alkoholista valamikor mérsékelt ivó volt. A mérsékelt adag lassan-lassan egyre nő s szabályos alkoholizmusban végződik. Ennek a negatív eredménynek volt következménye az abstinencia vagyis a szesz italoktól való teljes tartózkodás követelése, ami csak meg nem alkuvó, céltudatos társadalmi mozgalommal s állami támogatással lehetséges.

— Aligha remélhető, hogy az állam lemond a szeszadó jövedelméről — vetette közbe valaki.

— Pedig az volna kívánatos. Ha a szeszadó jövedelmével szembeállítjuk az alkoholizmus okozta kiadásokat (kórházak, elmeorvosintézetek, fegyházak, rendőrség, szegényügy stb.) nagyon is kétséges, melyiknek javára billen a mérleg. Különbözőben is az államháztartás egyensúlyának ilyen adókkal való feuntartása nem lehet végcél, hanem csak eszköz. A végcél a nép kultúrájának, testi és szellemi épségének, erkölcsi és anyagi jólétének emelése. Iszákos ember csak akkor gyógyulhat meg teljesen, ha állandóan és véglegesen tartózkodik a szeszitaltól, ebben pedig az államnak is segítségére kell lennie. Nagyon helytelen s az alkoholellenes mozgalomra nézve nagyon békítő az a horpropaganda, melyet újabb kormányhatóságok hozzájárulásával a napilapok és a rádió is kifejti. Akad hírlapíró, aki az 50 és 100 pengős jutalomdíj nem egészen biztos reményében olyat ír, hogy napi egy liter bor a szervezetnek nem árt. Az ilyen állítás nem 100, hanem sokezer pengőre menő kárt okoz a nemzeti egészségügynek.

Bizalmosan megkérdezte valaki, hogy hány %-a gyógyul meg a betegeknek?

— Erre nehéz válaszolni — mondta a kérdezett orvos —, mert az ellenőrzés bajos. Hogy a beteg pár hónappal a szanatóriumból való távozása után nem esik-e vissza, nem tudhatjuk. De feltehető, hogy a betegek 50-60%-a örökre lemond az alkoholról. Még ha vissza is esik, eredménynek tekinthető, hogy tisztában van az alkohol káros következményeivel s ismeri a védekezés módjait. Sok olyan betegünk volt, aki a visszaesés után sietett hozzánk vizsgatérni. Miután az ilyenek megvan a gyógyuláshoz szükséges erős akarat, előbb-utóbb ki is gyógyul teljesen.

Természetesen nem minden előadás mozog az alkoholizmus keretében. Ez egyhangú s talán unalmas is volna. Az orvosokat az a törekvés is vezeti, hogy az alkohol helyett más, nemesebb szórakozások kapuját nyissák fel a betegek előtt. Fel-tárulnak a hallgatóság előtt az élet komoly szépségei: a könyvek, az utazás, a természet, a barátság, a családi élet, a kertészet, a sport, a fotografálás, gyűjtés stb. örömei is. Itt, a szanatóriumban látja be sok beteg, hogy az élet szép.

Csak a jökevény, vörösorrú borbély jegyzi meg az előadás után egyik barátja előtt:

— Én is tudnék olyan szépen beszélni, mint a doktor, ha volna bennem egy lityi.

Gyógyult